

STATUS OCHRONNY

S gniewosz plamisty (*Coronella austriaca*) jest wężem wpisanym do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt jako gatunek wysokiego ryzyka, narażony na wyginięcie (kategoria zagrożenia VU). W Polsce rzadki i chroniony od 1952 roku. Podlega Konwencji Berneńskiej i Dyrektywie Siedliskowej Unii Europejskiej. Wymaga ochrony czynnej – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. W Bolimowskim Parku Krajobrazowym notowany od 2009 roku w jego zachodniej, północnej i środkowej części.

CHRONA CZYNNA

O Projekt ochrony czynnej gniewosza plamistego w Bolimowskim Parku Krajobrazowym zrealizowano w 2016 roku przez Ligę Ochrony Przyrody Zarząd Okręgu Skierniewice oraz Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego. Dofinansowany został przez Fundację Przyrodniczą „pro Natura” oraz grupę ENERGA, w ramach grantu Fundusz dla Przyrody.

Głównym celem przedsięwzięcia jest stworzenie siedlisk dogodnych dla gniewoszy plamistych oraz wzmocnienie ich populacji na terenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego we wsi Wólka Łasiecka (gmina Bolimów, województwo łódzkie). W ramach zadania powstały: tablica edukacyjna oraz trzy sztuczne kryjówki wykonane z karp korzeniowych uzupełnionych gałęziami (konarami), darnią i kamieniami polnymi. Przez tę wieś od 2009 roku przebiega autostrada A2. Nowo powstałe obiekty są elementem wspomagającym migrację przez kilka przejść dla zwierząt pod autostradą.

Sztuczna kryjówka dla gniewoszy, KP

WYGLĄD

W gniewosz plamisty, zwany również **miedzianką**, jest niewielkim, delikatnym i **niejadowitym** wężem. Ciało ma wysmukłe, walcowate, głowę wąską, łagodnie zakończoną oraz słabo odgraniczoną od tułowia. Posiada biczowaty, chwytny ogon, stanowiący 1/6 długości ciała. Osobnik dorosły mierzy 45–80 cm, samce są mniejsze od samic, dorastają maksymalnie do 70 cm. Tarczki na głowie są duże i regularne, łuski grzbietu niewielkie. Ubarwienie grzbietu gniewosza może być bardzo zróżnicowane – od odcieni brązu do szarości z czerwonym odcieniem. Barwa części brzusznej gniewosza jest również zmienna: ceglasta, żółtawa, szara, a nawet czarna. Po bokach głowy i przewężenia szyjnego przebiegają ciemne pręgi, wzdłuż grzbietu ciągnie się pasmo plamek upodabniające gniewosza do żmii zygzakowatej.

BIOLOGIA I SIEDLIKA

B gniewosz plamisty jest zwierzęciem ciepłolubnym, preferuje suche, dobrze nasłonecznione tereny. Zamieszkuje głównie: łąki, śródleśne polany, obrzeża lasów, żywopłoty, rumowiska kamieni, strome zbocza, ogrody, opuszczone budynki, torowiska, a nawet wysypiska odpadów. Występuje pojedynczo. Aktywny w ciągu dnia. Najczęściej można go spotkać w godzinach porannych, gdy wygrzewa się na słońcu. Jest dusiciellem (!). Poluje na drobne zwierzęta, najczęściej na jaszczurki zwinki, czasem na gryzonia, płazy, pisklęta, a nawet inne węże. Jego podstawową formą obrony jest ucieczka i doskonały kamuflaż, dzięki któremu łatwo może ukryć się przed drapieżnikiem i uciec niezauważony do kryjówki. Chowa się pod głazami, kamieniami i w roślinach. W razie bezpośredniego zagrożenia zwiija się i przyjmuje groźną postawę. Jest płochliwy, a schwytyany agresywnie kąsa i wyrzuca cuchnącą wydzielinę gruczołów analnych. Swą nazwę zawdzięcza opisanemu wcześniej „bojowemu” usposobieniu. Jest to jednak gatunek nieszkodliwy i przy delikatnym obchodzeniu z nim – wyjątkowo łagodny. W zależności od pogody zapada w sen zimowy we wrześniu lub październiku. W kwietniu opuszcza zimowe kryjówki. Jego sezon godowy trwa od kwietnia do maja. Jest jajożyworodny; młode (do 15 osobników) rodzą się zwykle pod koniec lata, w sierpniu lub wrześniu.

Gniewosz plamisty, MM

Jajożyworodność – sposób rozrodu niektórych zwierząt. Polega na rozwoju zarodków w błonach jajowych w ciele matki. Odżywiają się one materiałem zapasowym (żółtkiem). Młode osobniki uwalniają się z błon jajowych w momencie składania jaj. Do krajowych gadów jajożyworodnych należą: gniewosz plamisty, jaszczurka żyworodna, padalec, żmija zygzakowata.

Miejsce żerowania gniewosza plamistego, AP

GADY „WĘŻOKSZTAŁTNE” W BOLIMOWSKIM PARKU KRAJOBRAZOWYM

Gniewosz plamisty

- Żrenica okrągła, oko złotawe.
- Wierzch ciała w różnych odcieniach brązu lub szarości, z 2-4 rzędami plamek lub pasów. Na głowie plama U-kształtna. Po bokach głowy i przewężenia szyjnego ciemna smuga.
- Do 80 cm długości, smukły, łuski gładkie, głowa z 9. regularnymi tarczками.
- **Niejadowy.**

Żmija zygzakowata

- Żrenica pionowa, oko czerwone.
- Wierzch ciała w różnych odcieniach brązu lub szarości, z zygzakowatą wstęgą. Na głowie plama V- lub X-kształtna. Na bokach głowy ciemna i jasna smuga.
- Do 90 cm długości, masywna, łuski wręgowane, głowa z licznymi nieregularnymi tarczками.
- **Jadowita.**

Zaskroniec zwyczajny

- Żrenica okrągła, oko żółte.
- Ciało ciemnoszare, brązowe lub oliwkowe, czasem z ciemniejszymi plamkami po bokach lub jasnymi brzegami tusek. Z tyłu głowy żółte, białe lub pomarańczowe plamy, czarno obwiedzione.
- Do 150 cm długości, łuski wręgowane, głowa z 9. regularnymi tarczками.
- **Niejadowy.**

Padalec zwyczajny

- Żrenica okrągła, oko brązowe.
- Wierzch ciała lśniący, brązowy, czasem z ciemną linią, boki zwykle ciemniejsze. Spód ciemny z drobnymi łuskami. Rzadziej widywane osobniki jasne, szare lub z niebieskimi plamami na grzbiecie. Głowa słabo wyodrębniona od reszty ciała, jaszczurkowata.
- Do 50 cm długości, smukły, pokryty licznymi drobnymi łuskami, drobne tarczki na głowie.
- Może odrzucać ogon.
- **Niejadowy.**

Żmija zygzakowata,
MM

Zaskroniec zwyczajny,
KP

Padalec zwyczajny, KN

OCHRONA CZYNNA GNIEWOSZA PLAMISTEGO W BOLIMOWSKIM PARKU KRAJOBRAZOWYM

Gniewosz plamisty, MM

ISBN 978-83-64899-39-3

Wydawca: Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, ul. Sienkiewicza 3, 90-113 Łódź, www.parkilodzkie.pl
Koncepcja i opracowanie: Oddział Terenowy Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, ul. Nowobielańska 61, 96-100 Skierzwice tel. 46 833 37 77, e-mail: bpk@parkilodzkie.pl
Opracowanie tekstu: Oddział Terenowy Bolimowskiego Parku Krajobrazowego (Kinga Nowak, Agnieszka Pruszkowska, Stanisław Pytlirski)
Fotografie: Michał Mydlowski (MM), Kinga Nowak (KN), Krzysztof Pira (KP), Agnieszka Pruszkowska (AP)
Skład i druk: Euro Pilot Sp. z o.o., ul. Konarskiego 3, 01-355 Warszawa www.europilot.com.pl, tel. 22 664 37 20

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ
OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ
W ŁÓDZI

Dofinansowano ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi
Łódź 2017

promuje
łódzkie